

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

Alapította:

XV. ÉVFOLYAM

RAVASZ LÁSZLÓ

1933. 5. SZÁM.

TARTALOM:

Vallásos nevelés. A vasárnapi iskolai munka alapelvei. (I. L.)

Egyházi Szemle. A liturgiai reform bukása. (I. L.)

Irodalom. László Dezső: Akarom: tisztán lássatok. (M. N. O.)

The Student World a keresztyén ember és a nemzet viszonyának kérdéséről. (L. D.)

Folyóiratok szemléje. Revue d'histoire et de phil. religieuses 1932. évl 2, 3, 4. 5. száma. (Dr. D. Gy.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
DR. IMRE LAJOS DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj-Kolozsvár, C. Victoriei 38. Ref. Theologia

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 120 Lei
Egyes szám ára 12 Lei

Megjelentek!

Megjelentek!

**A vasárnapi iskolák növendékei részére
a legújabb, művészi kivitelű**

vasárnapi iskolai szorgalmi képek.

Az „IFJÚ ERDÉLY” kiadóhivatala egyelőre két sorozattal indult meg. Minden sorozat tiz képet tartalmaz, amelyek kép-magyarázó szöveggel és bibliai mondásokkal vannak ellátva.

Az első sorozatba fel vannak véve: Kálvin János, Luther Márton, Zwingli Ullrik, I. Rákóczi György, Bethlen Gábor, Károli Gáspár, Szenci Mólnár Albert, Bod Péter, Bólyai Farkas és Szegedi Kis István arcképei, míg a második sorozatba a dési, kolozsvári, magyarvalkói, marosvásárhelyi, nagyenyedi, ótordai, szentimrei és a sepsiszentgyörgyi református templomok, valamint a vajdahunyadi vár és végül a marosillyei Bethlen-kuria lettek felvéve.

Egy darab kép ára 1 Leu. A 20 képet tartalmazó két sorozat ára 20 Lei. A portó külön számíttatik.

Megrendelhető az „Ifjú Erdély” kiadóhivatalában.
Ref. Theologia.

Megjelent!

Megjelent!

Konfirmációi emléklap

„AZ UTOLSÓ VACSORA” és KÁLVIN JÁNOS
képeivel díszítve.

Egy darab 4 Leu. A portó külön számíttatik fel.

Megrendelhető az „Ifjú Erdély” kiadóhivatalában,
Kolozsvárt, Református Theologia.

Teljesen új állapotban levő Tóthfalusi-féle

KÉPES SZENT BIBLIA

eladó, — Cim: Özv. Falka Károlyné, református lelkész neje, TURDA, STRADA GH. BARIȚIU NR. 72.

• Vallásos nevelés •

A vasárnapi iskolai munka alapelvei

III. Nevelés a vasárnapi iskolában.

1. A vezető, mint nevelő. A másik feladat, mely a vasárnapi iskolai munkában előttünk áll, a tanítás mellett *a nevelés feladata*. A gyermeket nem szabad úgy tekintenünk, mint aki csak a tanítási órán van reánk bízva, akivel szemben csak az a kötelességünk, hogy jól-rosszul megtanítsunk neki egy bibliai történetet, mert az a tény, hogy Isten reánk bízta a gyermeket, kötelez arra, hogy *a tanítási órán kívül is* foglalkozzunk vele, hogy törekedjünk arra, hogy annak nemcsak vasárnap délelőtti egy óráját, hanem egész életét helyezzük Isten Igéjének parancsa alá. Ez a munka a gyermek állandó gondozásának, Isten Igéjének állandóan a gyermek elé állításának munkája, a nevelés munkája.

Ahhoz, hogy valaki igazi nevelő lehessen, természetesen először az kell, hogy *saját magát helyezze Isten Igéjének parancsa alá*, mert enélkül minden szava erőtelen és hiábavaló lesz, életével fogja megcáfolni azt, amit a gyermeknek mond. De szükséges másodsorban az, hogy a gyermekekkel legyen igazi kapcsolata, ne csak néha találkozzék vele, ne menjenek el akkor egymás mellett, keresse az összeköttetést a gyermekkel. Az elsőre vonatkozólag fontos, hogy a nevelő ne csak néha gondoljon arra a felelősségre, melyet a gyermekért Isten előtt hordoz, hanem azt szüntelen a lelkében hordozza. Ne szűnjék meg az Isten Igéje tanulmányozása és imádságai közben azért tusakodni, hogy Isten őt tegye alkalmas eszközzé, hogy az ő gyermekeit Isten Igéjével igazán megismertesse, imádságaiban hordozza Isten előtt a gyermekei ügyét, nehézségeit, kísértéseit, ne maga akarja jókká tenni a gyermekeket, hanem Isten Lelkének ajándékát kérje számukra, ne magát akarja megszerettetni velük, hanem arra igyekezzék, hogy Istent szeressék mindenek felett. *A gyermekekkel való kapcsolatban* törekedjék nem lenni egyéb, mint hirdetője annak a kegyelemnek, melyet Krisztusban adott a gyermekeknek Isten, hogy minden gyermek ezt a kegyelmet lássa meg s ehez a kegyelemhez folyamodjék. Ebben a nevelői munkában akár saját személyünk kiemelése, akár mesterként emberi eszközök túlajtása, gyermekek szinpadi szerepeltetése, külsőleges célok kitűzése mind eltereli a figyelmet arról az egy szükséges dologról, melynek a vezető a tanítási órán is, és azonkívül is mint nevelő, hirdetője kell, hogy legyen: a megtérés szükségéről.

Ilyen módon a vezetőnek a gyermekekkel való kapcsolata nem időleges, a gyermekek szimpátiáján, rokonszenvén alapuló

tetszés, hanem az az állandó kapcsolat lesz, mely mindazok között szükségképen fenáll, akik Isten Igéjében, annak hirdetésében és hallgatásában egyek, akiket nem külső viszonyok, hanem Krisztus kegyelmének egysége köt össze. S ilyen módon *a nevelés munkája* sem csak abban fog állani, hogy egyes tanácsokat, vagy parancsokat ad a gyermeknek, hogy az élete külső vonásait igyekszik alakítani, hanem *igazi igehirdetés* lesz, vagyis a gyermek életének Isten számára való átadásáért folytatott munka.

2. A nevelés ágai. Az Isten Igéje alapján álló és a szerint élő ember *egész életét* bocsátja Isten rendelkezésére. Nem arra igyekezünk, hogy a gyermek csak a vasárnap délelőtti egy óráját adja Istennek, hanem, hogy egész életével Isten szolgálatára álljon. Nem elégedhetünk meg tehát csak azzal, ha a gyermeknek vannak kegyes gondolatai Istenről, vagy vannak ismeretei a Bibliáról, hanem az egész életet Isten rendelkezésére kell bocsátania.

Ez elsősorban azt jelenti, hogy *Isten az emberi életet a maga egységében és egészében követeli*. Nem lehet kiszakítani egy részt az életből és csak azt adni Istennek, a többit megtartani magunknak, mert Krisztus az egész ember, a test és lélek, a gondolkodás és akarat, az egyén és közösség Megváltója. Sem a test, sem a lélek, sem az anyagi, sem a társadalmi élet nem lehet Krisztus nélkül. Vagyis: *a keresztyén nevelésben az egész ember vesz részt, testével, lelkével, egész életével*. Tehát a keresztyén nevelésből nem maradhat ki sem az, hogy a gyermek lelkével törődjünk, sem az, hogy a testével, azokkal a viszonyokkal, melyben él, vagy azzal a helyzettel, melyben van. Mindenre ki kell terjeszkednie a nevelésnek. Ha ezek közül valamelyiket elhanyagolnánk, ha ezt mondanánk: Istennek nem fontos, hogy a gyermek testével foglalkozunk, neki csak a gyermek lelke kell, akkor Istennek mindenek felett való uralmát tagadnánk s ezzel a testet kiszolgáltatnánk a Sátán hatalmának. Isten Igéje ezt mondja: „*Aron vétettetek meg, dicsősétek azért Istent a ti testetekben és lelketekben, melyek Istenéi.*” Tehát Krisztus váltsága az egész emberre irányul s ezért a testben és lélekben, mint Isten tulajdonában kell őt dicsőítnünk. (Heidelbergi Káté 1. kérdés.)

De másodsorban figyelembe kell venni azt, hogy mikor az egész ember neveléséről beszélünk, *ezt az embert Krisztus tulajdonának tekintjük*, tehát a testi nevelésben éppen úgy, mint a lélek nevelésében ezt a szempontot nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Sem a testi, sem a lelki nevelés nem lehet másnak, mint a Krisztus váltságának alapján. Mert éppen mivel Krisztus a test Megváltója is, mely az Ő feltámadása által támad fel és dicsőül meg, ha a test nevelését elszakítanánk tőle és önállóvá tennénk, éppen úgy megrabolnánk Isten dicsőségét, mint az előbb láttuk, hogy ezt tennénk akkor, ha elhanyagolnánk azt. Óvakodni kell tehát attól, hogy akár a testet, akár a lelket, akár az ember gazdasági vagy társadalmi életét, akármelyik vonását önmagában állónak tartjuk s ezzel a Krisztus hatalma alól elszakítani igyekezzünk.

Mindkét szempont tehát azt jelenti, hogy sem az az eljárás, mely a keresztyén nevelést csak a lélekkel való foglalkozásra terjeszti ki, sem az, mely az élet bármely ágát önállóan vallja, nem felel meg az Isten Igéjének.

Ezen az alapon a vasárnapi iskolai munkának is a nevelésben ki kell terjeszkedni az egész emberre s annak minden vonására. Így különböztetünk meg a vasárnapi iskolai nevelésben négy ágat: a lelki nevelés, testi nevelés, értelmi nevelés és szolgálatra való nevelés ágát, aszerint, amint Isten Igéje a testi élet, értelmi élet, a lelki élet és másokkal való viszony kérdésében ad utasítást. Ebben a négy ágban lehet összefoglalni mindazt, ami a nevelés körében e vasárnapi iskolának is feladata. Természetesen ennél szem előtt kell tartani az előbb mondottakat, és pedig, hogy ezek közül sem az egyik sem a másik nem lehet önálló cél, nem szabad egyiket a másik fölé emelni, mert ez megcsonkítaná azt, hogy Isten izenete az egész ember számára adatik az Igében, de épen olyan kevésbé szabad egyiket vagy másikat elhanyagolni s elfeledkezni arról, hogy ezekben mind kifejezést nyer a gyermeknek Isten igéje iránt való engedelmissége, hogy ezek alapja, fundamentoma az, hogy Isten Krisztusban megváltott és szolgálatára háládatosságból elkötelez. Most ezeket az ágakat kell egymás után megvizsgálni.

3. **A lelki nevelés munkája.** A vasárnapi iskolában a lelki nevelésnek az a feladata, hogy *a gyermek befogadja Isten Igéjét*, amint azt neki a bibliai történetek alapján hirdetjük, megtássa abban, hogy Isten mit mond neki és saját maga is képes legyen keresni a Bibliában Isten akaratát és az imádságban felajánlani magát Istennek. Itt először is a következő dolgokat kell megfigyelnünk: Először, hogy *nem* az a célunk, hogy a gyermeket bizonyos *külsőleges vallásos gyakorlatokra* rászoktassuk, azaz, hogy kikényszerítsük, hogy a Bibliát olvassa, megtanítsuk imádságokra, kegyes mondásokat tanítsunk be neki. Ezek a dolgok, a Biblia olvasása, imádkozás stb. fakadhatnak egy keresztyén életből, de nem azonosak azzal s ha csak ilyen külső dolgokra szoktatjuk, a gyermek képmutatóvá lesz, mert azt hiszi, hogy ezek gyakorlása által nyer kedvességet Istennél, holott a kegyelem nem szerezhető meg ilyen módon. Másodszor tudni kell, hogy a lelki nevelés arra törekszik, hogy a gyermekben felbredjen az *Isten iránti háládatosság* és alázat, mely abból fakad, hogy a gyermek meglátja (nem csak megtanulja), hogy Krisztus őt megváltotta s ezért háládatosságból Neki kell szentelnie életét. Ebből a háládatosságból fakad minden igazi kegyesség a gyermek életében is s ez nem külsőségek gyakorlása, hanem az igazi engedelmisségben nyilvánul. Harmadszor tudni kell, hogy ezt a háládatosságot *nem a mi munkánk*, hanem a mi munkánk felhasználásával a Szentlélek Isten ébreszti a gyermekben, tehát nem szabad azt hinnünk, hogy mi bárkit is a gyermekek közül el tudunk látni a hitnek az ajándékával, vagy bárkit is megtudunk téríteni. Ha ezt a magunk kez-

deményezéséből próbáljuk, abból csak képmutatás lesz, olyan amilyenről az előbb beszéltünk. Végül meg kell jegyeznünk, hogy épen ezért, mivel a lelki nevelésben az egész keresztyén élet alapjáról van szó, ez a lelki nevelés alapja az egész munkának, ezt semmivel kicserélni nem szabad. A testi nevelésnek, értelmi nevelésnek és a szolgálat munkájának ezen a lelki nevelésen kell felépülnie, mert ha ezt elveszti szem elől, akkor ezek elszakadnak a lélektől és üressé válnak.

Mik most a lelki nevelés *eszközei*: Először is ebben arra törekszünk, hogy a gyermek *személyesen megdssa az Istennek* hozzászóló parancsát. Tehát, hogy az, amiről Isten Igéjében szó van, amit a vasárnapi iskolában beszélünk, az róla szól, hozzá szól. Az ember kísértése mindig az, hogy Isten parancsát más dolgokkal helyettesíti, mert így könnyebb azt kikerülni. Isten megtérésre hív, de ez nehéz és akkor azt mondja az ember, hogy ehelyett inkább templomba jár, imádkozik, Bibliát olvas stb., ami könnyebb, mint megtérés által az egész szívünket átadni Istennek. Így a megtérés követelésével szemben oda áll az ember Isten elé s így szól: nem vagyok-e én igazán jó, hiszen ezt és ezt teszem, hogy kedves legyek előtted? Vagy pedig Isten parancsát mikor hallja, nem saját magára alkalmazza, hanem szomszédjára, hogy így kimeneküljön az ítélet alól. Ha Isten azt mondja Igéjében: nincsen igaz ember egy sem, az ember megcsóválja a fejét, a szomszédaira gondol, akik mind rosszak s így szól: igaz, nincsen igaz ember, ahelyett, hogy sajátmagát helyezné Isten ítélete alá. A gyermek is hajlandó ugyanerre és a lelki nevelés első feladata, hogy Isten parancsát személyessé tegye a gyermeknek, megmutassa, hogy itt róla van szó. Erre egyik fontos eszköz a gyermekekkel való személyes beszélgetés, keresni az alkalmakat, hogy a gyermekekkel a saját kérdéseikről, nehézségeikről személyesen és külön is beszélgethessünk, feltárni előttük Isten akaratát az ő életük egyes eseményeire nézve.

A következő módja a lelki nevelésnek *a Bibliának a gyermek életébe* való bevitel. A Bibliában Isten szól hozzánk. Nem valami általános elveket ad, nem erkölcsi parancsokat, hanem bizonyosságot tesz minden egyes léleknek, aki a Bibliát mint Isten Igéjét olvassa, hogy Ő az övéinek Krisztusban váltságot szerzett és minden egyest hív ennek a váltságnak elfogadására. Tehát a Bibliát úgy kell, hogy tekintse a gyermek, mint egyenesen hozzája intézett levelét Istennek, melyben Isten neki és hozzája szólja akaratát. Fontos tehát, hogy a gyermek a Bibliát ne csak vasárnapi iskolai órán lássa s ne csak akkor foglalkozzék vele, hanem, mihelyt arra képessé lesz, a Biblia otthoni olvasmánya és naponkénti tápláléka legyen. Itt is fennállhat az a veszedelem, melyről már beszéltünk, hogy ezt a bibliatanulmányozást a gyermek kijátszhatja olyan cselekedetnek, mint amellyel már eleget tett Isten parancsának. Ebben az esetben ismét a képmutatás egyik formájával állunk szemben. Ez ellen úgy lehet küzdeni, ha mindenütt hangsúlyozzuk a Bibliá-

nak személyes izenetét. Emellett buzdítani kell a gyermekeket arra, hogy a Bibliát otthon is olvassák, hogy gondolkozzanak felette, hogy egyes igékkel mit mond hozzájuk Isten, a vasárnapi iskolai órán nagyobb gyermekeknél kijelölhetünk egyes részeket, hogy arról otthon gondolkozzanak s írják le gondolataikat stb. Arra kell törekedni, hogy a Biblia a gyermek életében komoly szerepet töltsön be. A Biblia nélkül s arra való törekvés nélkül, hogy a Biblia a gyermek mindennapi tápláléka legyen, nincs igazi vasárnapi iskola.

A harmadik mód a lelki nevelés előtt az *imádkozás* s az imádkozásra való nevelés. Itt arra kell törekednünk, hogy a gyermek életében az imádkozás elfoglalja az igazi helyet. Nem tartjuk helytelennek, ha a gyermeket kész imádságokra tanítják, különösen a szülői házban, mert mikor még önállóan nem tud imádkozni, ezek segítik, de ezek mellett szükséges, hogy önálló imádkozásra neveljük a gyermeket. Ez sokszor könnyebb a vasárnapi iskolában, mint otthon. A vasárnapi iskolai tanítás végén, éneklés után, módot kell adni a gyermekeknek arra, hogy ők is imádkozhassanak, elmondhassák Istennek kérésüket és óhajtásaikat. Lehet ezt úgy is csinálni, hogy az óra után ott maradunk pár percre azokkal, akik imádkozni akarnak. Természetesen kényszeríteni senkit sem szabad, de módunk van rá, hogy egy-egy gyermekkel a személyes beszélgetés kapcsán megtárgyaljuk azt a különleges nehézségeket, amiben van s buzdítsuk rá, hogy ezt hangosan mondja el Istennek. Ezenkívül a beszélgetés és tanítás kapcsán felhívhatjuk erre a figyelmet. Egyáltalában sokat segít a lelki nevelésben, ha a vezető olyan bizalmas viszonyban van a gyermekekkel, hogy azok nehézségeit és bajait ismeri. Szükséges, hogy ezeknek utána járjon s hogy e bajokat, nehézségeket Isten előtt a vezető is hordozza imádságában.

4. **Testi nevelés a vasárnapi iskolában.** A testi nevelésnek feladata, hogy a gyermekeket rávezessük, *hogyan kell a testi erőket Isten szolgálatára* bocsátani. Isten nemcsak a lelki, hanem a testi életet is fel akarja használni, azt akarja, hogy dicsőítsük Őt a mi testünkben, mely szintén az Ő tulajdona, melyet Krisztus szintén megváltott az alól, hogy az a bűnnek szolgálja legyen. A vasárnapi iskolában már fel kell használni az alkalmat arra, hogy a gyermekeket figyelmeztessük a felelősségre, mellyel a testükért Istennek tartoznak. Felhívjuk a figyelmét a gyermekeknek arra, hogy Isten tőlük követeli, hogy az egészségükre és életükre vigyázzanak, azt gondozzák és ápolják, hogy egymás egészségét védelmezzék, azt előmozdítni igyekezzenek. Különösen fontos az a vasárnapi iskolában a gyermekek elé állítani, nem annyira nyilvánosan, mint személyes beszélgetésben a tisztaság gondolatát és követelését, és pedig általában a tisztaságra való törekvést is, de különösen a lelki tisztaságért való felelősséget. A vezetőnek látnia kell, hogy a csoportjában már lehetnek gyermekek, akik a nemi élet kérdései tekintetében támogatásra és lelki nevelésre szorulnak. A csoportban

a fiúk és leányok közötti magaviseletet nagyon élesen kell a vezetőnek figyelnie, észrevenni mindent, ami itt helytelenségre mutat s ezt erélyes rendszabályokkal orvosolni és az illetőkkel való személyes beszélgetésben tisztázni kell. Az olyan leckéknél, melyek erre alkalmat adnak, fel kell hívni a figyelmet Isten Igéjében található parancsra, megmutatni, hogyan itéli el Isten a tisztátalanság minden formáját.

Mindezekre nézve a vezetőnek tudnia kell, hogy a tisztátalanság, úgy testi, mint lelki értelemben, nem valami rossz szokás, hanem a bűn és kísértés egy súlyos formája, tudnia kell, hogy ezek ellen nem elég általános elvekkel harcolni, hanem e kísértésekben és küzdelmekben mellette kell állania a gyermeknek, sokszor kell vele beszélgetni erről és saját magában is a vezetőnek imádságaiban kell hordoznia azt a gyermeket, akikre Isten ilyen súlyos próbát bocsátott. Nem szabad szemet hunyni semmiféle szennyes beszéd, frivol magatartás felett, de szeretettel kell támogatni e harcban minden gyermeket. A vezető használja fel az alkalmat arra, hogy ha ilyen kérdések a gyermekek előtt előfordulnak, kellő előtanulmány után, áttanulmányozva az erre a kérdésre vonatkozó füzeteket, ne térjen ki a beszélgetés elől, hanem hozza tisztába e kérdést Isten Igéje alapján.

A testi nevelés munkájára a vezetőnek a következő *módot* állanak rendelkezésére. Először is a tanítási órákon az *egyes leckékkel kapcsolatban* található olyan utalásokat, melyeknél a testi élet gondozására, az iránti felelősségre a gyermekeket figyelmeztetheti. Ilyen utalásokat kaphatunk már a Fankhauser-féle vezérfonalban is, pl. a II. füz. 42., III. füz. 20., 22., 48. stb. tanításokban. Másodsor ugyancsak a vasárnapi iskolai órán, nyitott ablak mellett, az óra elején, csináltathat egy pár *testgyakorlót* mozdulatot a gyermekekkel, de erre csak rövid és egyszerű karemelés, vagy lendítés való s ezt csak friss levegőben szabad gyakorolni, az egész ne tartson tovább két-három percnél. Ez a rend helyreállítására, megpihentetésére nagyon jó. A harmadik ilyen eszköz, amit már említettünk, a gyermekekkel való *személyes beszélgetés*. Végül a legjobb és mindenütt szükséges eszköz a testi nevelésre *a játék*. A játékot mindig a vezetőnek kell rendeznie, sohasem szabad a gyermekeket saját magukat engedni. A vasárnapi iskolában ugyanis a játéknak az a feladata, hogy a testi nevelést előmozdítsa, emellett a fegyelmezésre, a szabályok megtartására, egymás iránti felelősségre, rendre szoktasson. A játékok kiválasztásánál szükséges, hogy a vezető olyan játékot válasszon, amely nemcsak a testi erőt, hanem az ügyességet is fejleszti, abban érvényesítse azt a gondolatot, hogy minden gyermek résztvegyen benne, ébressze vele a gyermekek közösségtudatát, örködjék a szabályok pontos megtartása felett, ne engedjen semmiféle erőszakoskodást és visszaélést. Helyes, ha a vasárnapi iskolában a tanítási órák előtti, vagy utáni játékon kívül külön játékorákat is tarthatunk, vagy legalább egy félórát. Az ilyen játékorát is énekkel

és imádsággal vezetjük be és énekléssel zárjuk. Ez a játékkora természetesen csak azon gyermekek számára van, akik a vasárnapi iskolában résztvesznek, de lehet eszköz arra nézve is, hogy ilyenek útján több gyermeket is bevonhatunk a munkába.

A testi nevelés munkáját a vezetőnek az által is szolgálnia kell, hogy *tanítványai egészségét*, testi állapotát állandóan figyelemmel kíséri. Nemcsak a betegeket látogatja meg, s ott esetleg, ha alkalom nyílik, az ápolásra, segítségre tanácsokat adhat, vagy valami módon résztvehet, hanem figyeli a gyermekeket, ha látja, hogy valamelyiknek valami baja van, látásával, hallásával, vagy valami más oldalon beteges elváltozást mutat, arra a szülőket is figyelmeztetheti s ha módja és lehetősége nyílik, a gyermek gondozásának, kórházba való felvételének, szegény családoknál a táplálkozás megjavításának saját maga is utána jár. A vezető ne feledje el soha, hogy a gyermekeknek a testi életéért is felelős s annak gondozása is hozzá tartozik feladatához. I. L.

A liturgiai reform bukása.

Ebben a rovatban a multkor azzal a kérdéssel foglalkoztunk, hogy az egyházfegyelem kérdésében hogy jutott egyházi törvényhozásunk s így egész egyházi életünk is olyan zsákutcába, melyből ki tudja mikor tudunk megszabadulni. Most egy másik hasonló kérdésben szemlélhetjük egyházunk legújabb életének ezt a szomorú tüneményét: *a liturgia kérdésében.*

A zsinati törvény két formája között engedett választást az istentiszteleti rendtartásnak, az erdélyi és királyhágómelléki, vagyis magyarországi forma között. Akik akkor a kérdéshez hozzászóltak a zsinaton, mind azon gondolattal szóltak hozzá, hogy ha nem is fog egyhamar a kettő közül a helyesebb és jobb, erdélyi forma győzni, legalább is azt elérhetjük, hogy az erdélyi forma s vele az igazi református rendtartás megtartja azokat a helyeket, melyeken eddig használták. Tulajdonképen az udvariasság egy ténye volt ez a másik kerülettel szemben, melyet egy ilyen fontos kérdésben nem akartunk leszavazás által kényszerhelyzet elé állítani. A kérdéshez hozzászóló Makkai Sándor püspök is annak a véleményének adott kifejezést, hogy az erdélyi forma egy idő múlva győzni fog a másik felett s általánossá lesz.

Jelenleg azonban a helyzet egészen megváltozott. A zsinati határozat kihirdetésével sok helyen megújult az a szomorú harc, ami a liturgia kérdésében már egyszer megvitatott s *új állásfoglalásra s ezzel újabb izgalmakra kényszerítettek az egyes egyházközségek, olyanok is, melyek már egyszer, talán ellenkezve, de végül is belenyugodtak az új, erdélyi liturgia elfogadásába.* S ennek az újabb állásfoglalásnak az a szomorú következménye lett, hogy *jelenleg az erdélyi és királyhágómelléki forma legalább is egyenlő arányban van képviselve az egyházközségekben az erdélyi kerületben s van egyházmegye, ahol csak három helyen van az erdélyi forma elfogadva.* A királyhágómelléki, vagyis magyarországi, esetlen, félreformátus, megalkuvó forma tehát győzött az igazi református erdélyi forma felett. Ebben a győzelemben *ismét nem a református, evangéliumi szempontok, hanem a hamis egység csalóka érve,* az a minden komoly dolgot tönkretévő „gyakorlat” érve győzött, amit olyan gyakran és olyan szívesen állítanak oda néha vezető egyházi férfiank is a komoly elvi követelések ellen: „*elismerjük a követelés ideális voltát, de a gyakorlatban . . . Itt legalább láthatjuk, hogy ez a „de a gyakorlatban . . .” mit jelent.*

Abban a balsorsban, amit a liturgia kérdése nálunk mutat, szemlélhetjük világosan *az ítéletét egész egyházi életünknek és köz-*

gondolkozsunknak. Láthatjuk az íéletét annak, hogy féltünk ezt az egész kérdést élére állítani, féltünk erős kézzel nyulni hozzá, megelégedtünk hivatalos gyűlések határozataival, ezt a nagyfontosságú kérdést prédául dobtuk presbitériumok és egyházmegyei gondnokok és képviselők vitakozó vagy ellenzékieskedő kedvének, *az egészet inkább egyházkormányzati, mint hitvallási és theologiai vonatkozásában néztük.* Mindezekkel eljátszottuk most már az alkalmat, hogy belátható időn belül segíthessünk rajta. Mikor ezt írom, nem másokat akarok vádolni, én is érzem a felelősség súlyát, hogy egész mai lelkészi generációnkból azok, akik ez ellen nyilatkoztak, vagy akik most az egyszer bevezetett új liturgiát visszavezették, saját maguk felől állították ki a jövendő előtt a bizonyítványt. Vádolom saját magunkat is, hogy nem tettünk meg még sokkal többet e kérdés világos beállítására s engedjük, hogy ez ilyen elintézését nyerjen.

De ebben is, mint az egyházfegyelem kérdésében s mint még egy pár kérdésben, amit később látni fogunk, szomorú, megdöbentő szimptomája mutatkozik egyházunk jelen élete egy súlyos veszedelmének, annak, hogy *a theologiai, hitvallási szempontok helyett szervezeti szempontok domborodnak ki, szervezeti szempontok szerint nézzük az egyház életének és munkájának kérdéseit.* Ahelyett a kérdés helyett: *mit követel tőlünk Isten Igéje,* mit követel református theologiai tanításunk, mit követel egyházunk belső, lelki életének irányítása egész lelkészi s egyházi közgondolkozásunk számára, a kérdés ez: *mit lehet megvalósítani, mit követel a gyakorlati élet,* s elfeledjük, hogy az *Isten követelése mindig az ellenkezője annak, amit az úgynevezett gyakorlati, megalkuvó élet követel.* Az egyházfegyelemben ezért ahelyett, hogy az igazi református theologiai szempont lépett volna előtérbe, az a szempont döntött, hogyan lehet ezt a kérdést összeegyeztetni a törvénykezés kérdésével, tehát alkalmaztuk a református hit és Isten Igéje parancsát a mi emberi kérdéseinkhez s ezzel megerőtlenítettük azt, a liturgia kérdésében ez a szempont úgy hangzik, hogy akármilyen szép és helyes is az erdélyi forma, mégis meg kell hajolnunk a nép óhajtása előtt, azon népé előtt, melyet előzőleg könnyelműen mi magunk állítottunk oda döntő faktornak ebben a kérdésben s mely előtt mi magunk szóltuk le és tettük előre hitelvesztetté a helyes formát. Mindenütt, az egész vonalon ez a tény, *az igazi hitvallási és theologiai szempont háttérbe szorulása* mutatja szomorú eredményeit s el lehetünk készülve arra, hogy ez folytatódni fog, amire nem csekély befolyással lesz magának a theologianak, mint az egyházban a theologiai szempont igazi órének az egyházi közgondolkozás előtti térsesztése.

A liturgia kérdésében a legtöbb gyülekezet már kimondta a döntő szót, és pedig úgy mondta ki, hogy azt mindenki, aki ebben a kérdésben, egészen komolyan egyházunk belső életének és belső megújulásának egyik lényeges momentumát látta, ezt a döntést csak nagy szomorúsággal veheti tudomásul. Ezen már nem lehet

segíteni. De még megtehetjük azt, hogy megakadályozzuk a további felbillenését egyházunk élete kérdéseinek s igyekszünk egészen komolyan és lelkiismeretesen alkalmazkodni mindenütt az Isten Igéje követeléséhez annak tisztán érvényt szerezni s erre felhasználjuk a theologiai és hitvallási szempontok szigorú érvényesítését.

Egyházunk elfogadta és törvénybe iktatta a maga hitvallásos alapját. Ez nagyjelentőségű és fontos dolog, *de az igazi harc még ezután következik*. Ne gondoljuk, hogy ha most már e hitvallásra folytonosan hivatkozunk, lépten-nyomon ezzel hozakodunk elő, ez elég. Le kell küzdeni a *két veszedelmet*, mely itt fenyeget: azt, *hogy a hitvallást kijátszuk az Isten Igéje és egyedüli érv gyanánt*, s azt, *hogy belőle olyan írott malasztot csináljunk, melyet mindenki idéz, de hozzá senki sem igazodik*. Ezt pedig egész egyházunk lelkségeinek és tagjainak munkájában e theologiai szempont felhasználásával, az igazi hitvallási neveléssel lehet elérni. I. L.

László Dezső: Akarom: tisztán lássatok.

(Széchenyi István és a magyar jelen.) Erdélyi Fiatalok kiadása. Kolozsvár, 1933. 92 l.

Főiskolás konferencián elhangzott előadást kapunk e kötetben. A tanulmány terjedelme, önálló alapozása s az a törekvése, hogy magát Széchenyit szótaltassa meg a mai ifjúság számára, egyaránt méltók a legszélesebb körű érdeklődésre. Nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a személyes természetű megjegyzéseket sem, amelyek (az elő- és utószóban, de a tanulmány szövegében is) betekintést engednek az író által képviselt ifjúság súlyos küzdelmeinek látó lelki műhelyébe.

A szerző célja egyszerű és termékeny cél. Széchenyiről, mint emberről, látásokat látó prófétáról, tetteket véghez vivő alkotóról és tragikus életvégéről rajzolja meg azt a képet, amelyet ő igaznak tart. A tanulmány az utolsó fejezetre néz, amelyben Széchenyinek a mára hagyott örökségét becsüli fel az író. Azért rajzolja meg a képet és azért állítja elénk az örökséget, mert Széchenyit aktuálisnak látja, érdeklődést akar iránta ébreszteni és el akar kötelezni a vele való foglalkozásra. Ezt a célját el kell érnie azoknál is, akik megállapításait esetleg osztani nem tudják. Alapos tanulmány, a Széchenyi-irodalomban való higgadt tájékozódás, az anyag felett való öntudatos uralkodás, a felvázolt kép egysége azok a tulajdonok, amelyek e könyvet hatékonyvá teszik nem annyira a készen felkínált gondolatai révén, hanem inkább azok révén, amelyeket olvasóiban ébreszt.

Ha a könyv főcímét hozzánk intézett, általánosságban nekünk szóló felhívásnak tekintjük és ezt visszafordítjuk a könyvre magára, néhány kérdés áll elénk és indít döntésre. Ezek közül különösen fontosnak látom annak tisztázását, hogy egy, a jelen számára megszólaltatott történeli személy (ez esetben Széchenyi) mondanivalóját milyen súlyúnak és milyen kötelező erejűnek kell tekintenünk? László Dezsőnek észrevehetőleg kérdése ez, de bármennyire megkülönbözteti is munkáját a nevelői célzatú történeli munkáktól, mégsem világos az, hogy mit ért történelmi interpretálás alatt. Kifejezései (prófeta, látás, tragédia, örökség, őserő stb.) olyan gondolatkörben mozognak, amely ma nagyon használatos, tetszetős is, az irodalmi formát nagy lendülettel ajándékozza meg, de — amennyire én látom — ellenőrizhetetlen. Csak rámutatást ad ott, ahol pontos meghatározásokat kellene adnia. A nemzeti prófétaság gondolatát pl. megkülönbözteti a bibliai prófétaságtól, de mégsem látjuk a kettő egymáshoz való viszonyát. A könyv azon kifejezései, melyek más gondolatkörből származtak, (pl. itt és most) nem kapnak elég súlyt a számukra idegen légkörben.

Tudom, hogy László Dezső is vallja, hogy Isten igéjének világossága nélkül nem lehet megoldani egyetlen kérdést sem. Nem lehet tehát a Széchenyi-kérdést sem. Különösen nem lehet felszólítólag szólni a maiaknak hagyott örökségéről. László Dezső szubjektíve méri fel ezt az örökséget s megállapítja, hogy ez az egész nemzetet újjáteremtő őserő szolgálata. Azonos-e az erre a szolgálatra való felhívás Istennek igéjében hozzánk intézett parancsával? Egy hang-e ez a kettő, vagy kizárják egymást? A könyvben erre nem kapunk feleletet, pedig sok tekintetben többet ad, mint amennyit eddig Széchenyiről adtak. Nekünk azonban olyan munkákra van szükségünk, amelyek nem csak többet, de mást, az ige szerinti mást, nyújtanak, bizonyágtételt arról a felülről eredő világosságról, amely mellett egyedül látunk tisztán.

— M. N. O. —

The Student World a keresztyén ember és a nemzet viszonyának kérdéséről.

A keresztyén ember és a nemzet kérdésével foglalkozik a *Keresztyén Világ Diák Szövetség* negyedéves folyóiratának, a *The Student World*-nak (Diák Világ) ez évi második száma. Ismertetésemben eltértek a folyóiratok sablonos ismertetési módjától, nem fogom az egyes cikkeket külön ismertetni, hanem előadom azt a gondolati egységet, amit az egész szám cikkei együtt adnak. A nagyobb tanulmányokat a szerkesztő vezércikke mellett Hanns Lilje, a német diákszövetség titkára (A keresztyén és a nemzet), Charles Westphal, a francia diákszövetség titkára (Cézár és Isten), Slotemaker de Bruine, a holland diákszövetség titkára (Mit értünk a természet rendje alatt), Emanuel Radl, prágai egyetem filozófia tanára (Keresztyénség és nacionalizmus), A. I. Nikitin, az emigrált oroszok diákszövetségének titkára (A nacionalizmus kérdéseinek orthodox megvilágítása), H. C. Balasundaram, indiai bibliaterjesztő vállalat titkára (A nacionalizmus, amint egy indiai keresztyén látja), André Philip, lyoni jogi professzor, a francia szocialista párt vezető tagja (A keresztyénség és háború), M. Poberezski, diákszöv. titkár, a szocialista párt tagja (Európai nacionalizmus), Mitsukai Kakehi, japán diákszövetségi titkár (A japán nacionalizmus társadalmi vonatkozásai) írták. A cikkek mellett a kérdéssel foglalkozó modern könyvekből vett idézetek világítanak rá a kérdésre: Fr. von Hügel *Essays and Addresses on the Philosophy of religion* c. könyvéből: *Miért van olyan sok nemzet*, Brunner *Das Gebot und die Ordnungen* c. könyvéből: *Nemzet és állam*, A keresztyén ember magatartása az állammal szemben, Th. Sporerri *Nyugat istenei* c. könyvéből: *Állam isteniés*, N. Stufkens: *From Faith* c. könyvéből: *Az én népem között*, R. Niebuhr *Moral man and immoral society* c. könyvéből: *A hazafiság etikai paradoxonja*.

A cikkek nagy része egységesen mutatja az új existenciális gondolkodás szempontjait, éppen ezért könnyű az egész számot egységes képből ismertetni.

1. *Hogy néz ki a mai Európa nacionalizmusa?* A nacionalizmus Európa majd minden országában túlteng. Az egész szellemi életet a nacionalista törekvések igazolására állítják be. A nacionalizmus minősége szempontjából az európai országokat négy csoportba lehet beosztani: 1. *A szabadság nacionalizmusa*. A világháború végéig ez a nacionalizmus jellemezte a kelet-európai kis népeket. Miután ezzel a nacionalizmussal előkészítették nemzeti felszabadulásuk útját, most a második típushoz csatlakoztak. Ezt a nacionalizmust ma a kisebbségek képviselik, legelsősorban a horvátok és ukránok. A megelőzőleg szabadságért küzdő cseh, lengyel, finn nacionalizmus nagyon sok tekintetben kezd hasonlítani az olasz és német nacionalizmushoz. 2. *Kizárólagos nacionalizmus* jellemzi az olasz fasizmust és a német hitlerizmust. Mindkettő katonai alapon szervezi a maga tömegeit. A német, sokkal inkább, mint az olasz, vallásos színezetet ad a mozgalomnak. Hitler szerint a keresztyénség ellensége mindaz, aki a nemzeti szocializmus programját nem írja alá. Az egész szellemi életet a nemzeti eszme sajátos megfogalmazása védelmére és propagálására állítják be. Németországban, ahol a mozgalom a fajt, nemzetet és államot egynek veszi, egy csomó más úton le nem vezethető fizikai szűkség áll a mozgalom mögött. Ezt a két mozgalmat joggal illeti a politikai messiánizmus neve. 3. A spanyol és orosz *forradalmi nacionalizmus* a legkonstruktívabb. A spanyol forradalom nacionalizmusa a nemzeti munkán keresztül akarja Spanyolország létjogát megmutatni. A szovjet nacionalizmusa, helyesebben nacionalizmusa megoldották az ún. nemzetiségi kérdést. A mai Oroszország területén addig elnyomott népek kapták meg teljes autonómiájukat, persze a kommunista koncepció általánosan elfogadott körén belül. A tény az, hogy ezen a területen a cári uralom alatt elnyomott népek ma új nemzeti kultúrákat termeltek ki magukból. 4. Franciaország és Británia az *elernyedtt nacionalizmust* képviselik. Mindkét ország fölényesen hirdeti, hogy semmi köze a mai értelemben vett nacionalizmushoz, de az őket érzékenyen érintő kérdésekben mindíg megmutatják, hogy náluk sem halt ki a nemzeti

ézés. Tény azonban, hogy ebben a két országban a nacionalizmus inkább reakció, mint akció.

1. *A nacionalizmus általános kritikája.* Mielőtt rátérnénk azokra az elvi megállapításokra, amelyekben a szám a nacionalizmus kérdésében a keresztyén választ leszögezi, egy pár általános tételt kell előrebocsátanunk. Amikor a tanulmányokban nacionalizmusról van szó, mindig a fentebb jelzett sovinszta nacionalizmust látják az írók maguk előtt. Ma és Európában a nacionalizmus annyi, mint a második csoportban ismertetett sovinszta nacionalizmus elfogadása. Tényleg ma ez a nacionalizmus jelent veszedelmet az egyes és az összes népekre nézve. Világosan látja az indiai keresztyén szemével látó cikkíró, hogy ez a más népek leigázásában jelentkező nacionalizmus szemben áll a keresztyénséggel, mert nem tiszteli a személyiséget. A mai túlzott nacionalizmus, ha egy újabb háborúban robban ki, éppen az igazi nacionalitást fogja elpusztulással fenyegetni. Érdekes Brunner történet-filozófiai megállapítása, amikor kimondja, hogy ez a nacionalizmus az emberiség mai igazi érdekeivel szemben áll. Ma az emberiségnek két törekvése van. Külső, fizikai létét biztosító civilizációja minél teljesebb univerzalizmust kíván. A technika egységé tette a világot, a gazdasági kérdések mai állása mutatja, hogy a világ egységes gazdasági organizmus. Másik oldalon a magasabb kultúra, művészet, erkölcs a szeparációt, az azonos gondolkodásnak kisebb egységekbe való tömörülését kívánja. Az ember külső érdekei egységet, belső érdekei elkülönülést követelnek. A nemzeti állam koncepciója a nemzetek gazdasági szeparációjával és a kulturának egyszínű, propaganda kulturává tételeivel mindkét törekvést elgátolja. A mai nacionalizmus nem ismeri a tények közti helyes arányokat, csak így juthat el a nemzeti gondolat abszolutságára és az állam istenítésére, ami leginkább Mussolini és Hitler gondolkodásában látszik. „Minden az államért, semmi csak az állam, semmi az állam ellen.” (Mussolini.) Ez az államkoncepció valójában ellene van annak a népiségnek, amelyik az államnak alapja, mert nem a népiségnek önkifejtését, hanem egy csoportnak az egész népiség felett való uralmát jelenti.

3. *A nemzet és a keresztyén ember helyes viszonyának megállapításánál* a nemzet ill. állam Istenhez való viszonyának megállapításából indulnak ki az egyes cikkek. Ezzel a koncepcióval éles határvonalat vonnak a legmagasabb emberi és a keresztyén megoldás közé. A döntő kérdés az, hogy a nemzet beletartozik-e Isten teremtő rendjébe, azaz a teremtés óta van-e meg az emberben a lehetőség a nemzeté fejlődésre vagy a nemzet a bűn következménye? Slotemaker adja meg a kérdés elvi megoldását, amikor azt mondja, hogy általában a társadalmi kategóriákat s közöttük a nemzetet csak annyiban lehet a teremtés rendjéhez tartozóknak tartani, amennyiben ezalatt a formák adott voltát, az azok által teremtett itt-et és most-ot értjük. A görögkeleti felfogás nyíltan kimondja, hogy a nemzet a bűn következménye és kívül áll Isten kegyelmének rendjén. A protestáns felfogás bizonyos praktikus beállítással azt mondja, hogy a nemzet és állam, amint ma megjelennek, Istentől adott valóságok. A Bibliában a napi élet kérdései mindig két tekintet sugara alatt állanak előtűnk. Az egyik tekintet a teremtés, a másik az ítélet. Nemcsak az ember, de a nemzet is egyidőben Isten teremtésének és a bűn produktuma is. Isten akarja, de ítélet alatt is tartja. Isten parancsa nem mozog magasabb szinten, mint az emberi élet, mert hisz az az ő parancsa folytan áll fent. Isten hívott abba a helyzetbe, amelyben vagyunk és ő ítél meg magatartásunkért. Ez a felfogás komoly, felelősségteljes alapot ad a keresztyén ember nacionalizmusa alá, de három ponton ellene mond az abszolút nacionalizmusnak. 1. Az egész emberi nemzetség a teremtés által egység, 2. az Isten gyermekei Krisztusban egységet alkotnak, noha az ökumenizmus gondolata más, mint a kozmopolitizmus, ami Isten akaratának félreismerésében gyökerezik, 3. Krisztus visszajövetelével minden földi állampolgárság megszűnik, a keresztyén embernek nem szabad elfelednie, hogy igazi állampolgársága odafent van. A kérdésben tehát a keresztyén ember sem határozott ígért, sem határozott nemet nem mondhat.

Ebből következik egész gyakorlati magatartása. A szektárius határozott nemet mond s ezzel az Isten által adott helyzetet nem ismeri el a maga szá-

mára, kivonja magát az adott helyzetből, ahol neki keresztyénnek kell lennie. Ezzel a magatartással rokon a kozmopolitizmus és az anarkia. A nacionalista, vagy nemzeti reformátor keresztyén kimondja a határozott igent s ezzel teljesen megalkuszik és elfeledkezik az ítéleiről, ami alatt tartja Isten a világot. Brunner szerint a keresztyén nem mondhat igent, mert az állam mindig abszolútságra törekszik, az állam mindig imperiálista és nem más, mint szervezett egoizmus, de nem mondhat nemet, mert Isten jelölte ki az adott államban a hivatások helyét. Nem ad igazat Luthernek, aki az állam szükségét csak a bűnös emberre nézve ismeri el, minden embernek szüksége van az államra. Minden keresztyén ember felelős és részes az állam jó vagy rossz életnyilvánulásaiban. Ma a keresztyén embernek tiltakoznia kell minden államabszolútizmus és bürokrácia ellen, de el kell ismernie, hogy az államnak joza van őt szolgálatra igénybe venni. A keresztyén embernek az államban való életét áldozatos szolgáltnak kell tekintenie, nincs olyan nemzeti szolgálat, ami egyben nem Istennek való szolgálat is. Végül a keresztyén embernek nem szabad elfelednie, hogy amikor az államnak szolgál, egy bűnös világban van, tehát minden tevékenységéért Krisztus bűnbocsánatát kell kérnie. A keresztyén ember a napi politikai élettel szemben tartózkodó magatartást foglal el, mert ezen a ponton rontotta meg a bűn a legjobban a nemzeti életet és itt van a keresztyén ember a legtöbb kísértésnek kitéve.

A nemzetet és államot tehát relatív valóságnak kell tartanunk. Mint adottságokat el kell ismernünk és vállalnunk kell bennök a nemzeti munkát, de mindig az ítélet tekintete alatt. Szemben kell állanunk minden kozmopolitizmussal és olyan törekvéssel, amelyek a nemzetet és államot nem ismeri el adott munkatérnek, de szembe kell állanunk minden olyan mozgalommal, amelyek a nemzetet vagy államot abszolúttá akarja tenni.

4. *A keresztyén ember és a háború.* Ez a részleikérdés az egész kérdés-csoport legizgalmasabb fejezete. A Szentírás alapján állva két keresztyén magatartás alakulhat ki a kérdéssel szemben, egyik a prófétai, kritikai, amelyik Krisztus nevében nemet mond a háború kérdésében, a másik a forradalmár, reformátori, amelyik azt mondja, tettekkel akadályozom meg, hogy értékek pusztuljanak el. Mindkettő Isten akarata szerint való, de mindkettő veszélyekkel jár. Az első kísértése a gögös dicsekedés és passzivitás, a második az önkritika hiánya és a megalkuvás. E két polus között az egyháznak mindent el kell követnie a béke érdekében; a háborúban és forradalomban az egyháznak mindig a szeretet és a magasabb emberi élet figyelmeztetéseit kell szólnia. A keresztyénségnek minden háborúnak ellene kell mondania, kivéve, ha ellentmondása által egy még bűnösebb helyzetbe nem kerül. A jövő háborújának nemcsak ellene kell mondania minden keresztyén embernek, de részt sem szabad abban vennie. Mi az indoka ennek a magatartásnak? A jövő háborúja rettenetes pénzbe kerül, a mostani nyomor között vették el a hadi-célokra az adók nagyobb felét az államok és ez minden eddigi háborúnál brutálisabb lesz (gáz, békés tömegek legyilkolása stb.). Olyan arányú megjelenése ez a bűnnek, aminél kisebb bűnt az evangélium döntéssel nem lehet elkövetni. A két lehetséges keresztyén magatartásból ma Isten az elsőt: a prófétait kívánja.

Amint előbb is jeleztem, az egész szám az Európában ma adott sovinszta nacionalizmust tartja szem előtt. Ez a nacionalizmus különbözik a mi erdélyi magyar nacionalizmusunktól, mi az ismertetett típusok közül a szabadság nacionalizmusához állunk legközelebb. De ebben az adott helyzetben sem hiábavaló a fent vázolt gondolatokkal való szembenézés, mert a kérdés mindenütt aktuális theologiai alapjait világosan megkapjuk, másfelől a sovén nacionalizmus megnyilatkozásaival elég gyakran van alkalmunk találkozni. De tovább menőleg erdélyi speciális helyzetünk nem menthet meg attól, hogy a nacionalizmus mai fellángolását mintegy páholyból nézzük, minden európai megoldásnak megvan a kimutatható hatása a mi életünkben is. Az ismertetésben közölt keresztyén felfogás sajátos jellemzője a német talajból kinőtt új egzisztenciális theologianak. Ennek a gondolkodásnak kiváló reprezentánsai élnek ma abban a sovinszta nemzeti Németországban, amelyeknek nacionalizmusáról az ismertetett éles kritika az ő ajkukról ott ismételtén többször elhangzott.

László Dezső.

Revue d'histoire et de phil religieuses

1932. évi 2., 3., 4. és 5. száma.

A 2-ik számban tanulmányt olvashatunk A. Caussetól ezen a címen: „A próféták és Izrael vallásának szociológiai válsága.”

Abból indul ki, hogy Izrael vallásos fejlődésének a középpontjában a prófétizmus állott. A próféták voltak azok, akik a régi tradíciókat megmentették. E tekintetben több fázist, vagy több állapotot tekintetbe kell venni, amelyek között állandóan hangoztatták a visszatérést a múlthoz, a tiltakozást a civilizáció ellen, szakítást a korrumpáló városi szokásokkal és a synkrétikus kultuszokkal. Ez az állandó tiltakozás kiváltképpen a Kr. e. 9-ik században volt erős és hathatós az Omridák uralma alatt, akik a zsidóság civilizálását tűzték ki célul maguk elé. És a prófétáknak a háta mögött állott a zsidó nép, amelynek lelke állandóan a múlt felé irányult és szívesebben élte a maga nomád életét. E kor nagy prófétája, Illés is nomád életet él s az ő életén át a pusztai életet bizonyos romantizmus veszi körül. A pusztai élet körülményei között adja ki Jahve is a „szövetség törvény“-ét.

A 8-ik század prófétái ugyanazt hangoztatják, kiváltképpen amikor a királyok idejében fény és pompa ver tanyát a zsidó nép között s ezzel együtt kezd eltérni a nép atyái Istenétől. A század prófétái Ámos, Hoseás, sőt maga Ézsaiás is, akit nem nomád életből hívott el az Úr prófétálni, hangoztatják az őseredeti élethez, szokásokhoz való visszatérést, mert ezáltal tudnak csak hívek maradni Jahvéhoz. De nemcsak ez a lényeg a próféták prédikálásában, hanem kicsitámlik abból a szociális problémák complexuma is. Nincs is teljes visszatérés a múltba, bár a próféták erősen kitörnek a különböző helyi kultuszok ellen is, kiváltképpen az Ézsaiás iskolájából kikerültek, erősen kihangsúlyozván azt, hogy Jahve maga mellett nem tűr meg más istent és hogy Jahve abszolút zsidó nemzeti isten, amelynek egyetlen népe: Izrael, akivel Jahve szövetséget kötött. Ez a szövetség azonban csak addig áll fenn, amíg Izrael nem sérti meg isten akaratát; mihelyt megsérti, jön az ítélet. És ebben rejlik a 8-ik és 7-ik század prófétái vallásos nacionalizmusának a krízise, ami kiváltképpen Ámosnál tűnik ki. E század prófétáinak működése azonban válságot jelentett a királyság korszakának kulturális életét illetően is.

„Notes et documents“ jelzés alatt Kompasch cseh professzor foglalkozik tovább az új testamentum retorikai kérdésével. A Fundt pedig ismerteti a gloucesteri theol. bizottság ülését a kegyelem tanáról szóló állásfoglalásával együtt.

A 3-ik szám is értékes tanulmánnyal kezdődik, amit szerzője,

M. Goguel párisi professzor Genfben adott elő a párisi protestáns bibliai társaság gyűlésén. A tanulmány címe: *Jézus és a keresztyén univerzalizmus eredetei*. Azt bizonyítja ebben a tudós szerző, hogy a keresztyénség egyetemességét illetőleg nem István vértanúé, nem is Pál apostolé az érdem, hanem igenis a Jézus Krisztusé. Mert bár Jézus hú volt a zsidó particularizmushoz, de csak addig, amíg meg nem látta, hogy ez a particularizmus az Istenhit és üdvösség szempontjából akadályozója a hívő lelkek Istenhez való sóvárgásának. Új megnyilatkozást tett tehát az ő evangéliumában, amit azonban nem tekinthetünk a tradicionális zsidó vallás reformjának, hanem egészen új vallásnak, amely által új éra, a messiási éra nyílt meg minden vágyódó lélek számára. Hogy Jézusé az érdem, ezt a szerző a synoptikus evangéliumokból vett idézetekkel támasztja alá.

A következő értekezés a *természetfölötti ismeretekről* szól H. Leenhardt professzor tollából. Szó van benne általában a természetfölötti fogalomról, aztán beszél a természetfölöttinek a tudományos ismeretekkel való összefüggéséről és a csodáról.

Az exegetikai részben Gingsburger az I. Kor. 2:1—10 alapján fejtegeti a nő „dicsőségét” és „tekintélyét”.

Igen tartalmas az összevont 4—5 szám. Ebben olvashatunk öt értekezést és egy kritikai tanulmányt. Az első értekezés *Hermes görög istenről* szól, akit Toutain, a szerző úgy tüntet fel, mint kiváltképpen társadalmi istent, aki az emberi szociális és kollektív tevékenység minden fázisában ott volt, abban részt vett. A következő két értekezés tulajdonképpen két tanulmány Pál apostolról. Az elsőnek címe ez: *Tanított-e Pál apostol két feltámadásról?* A másodiknak címe: *Pál apostol látomása Korinthusban és Gallion előtt való megjelenése*. Az elsőben J. Hering Pál apostolnak a feltámadásról szóló tanításával foglalkozik, annak a kihangsúlyozásával, hogy Pál csak egy feltámadásról beszél, míg a másodikban M. Goguel az Ap. Csel. 18:9—11 alapján fejtegeti Pálnak Istentől vett látomásának jelentőségét és ennek következtében a Gallioni bíró előtti magatartását.

A negyedik értekezés néhai P. Alphandérynek a *prófétákról és a prófétai szolgálatról a latin középkorban* című értekezése; az ötödik pedig A. Piganiol tollából Nagy Konstantinnak Licinussal való harcának körülményeit és időpontjait tárgyalja. A kritikai tanulmányban L. P. Horst foglalkozik kritikai szempontból A. Lods sorbannei professzornak következő című könyvével: *Izrael népe kezdetől fogva a 8-ik század közepéig*.

Mindhárom füzet végén gazdag könyvszemlét, könyvismertetést találunk, ami azt bizonyítja — összehasonlítva a mi hazai theol. irodalmunkkal — hogy a külföld theol. irodalma sokkal termékenyebb és emellett a theologiai és bibliai kérdéseknek olyan részleteit tesz tanulmány tárgyává, amelyekről nálunk egyáltalában szó sincs, sem most, sem a múlt idők theol. irodalmában.

Dr. D. Gy.

MEGJELENT!

AZ „IFJÚ ERDÉLY“ KIADÁSÁBAN

VALLÁSOS MŰDALOK

művészi jellegű gyűjteményének első sorozata.
Tartalmaz: tizenegy egyházi éneket, solo és duette,
mindenik énekhez zongorakiséret is van adva, mely harmóniumon vagy orgonán is lejátszható.

Ára portómentes küldéssel 60.— Lei.

Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből

Kiadják az erdélyi református egyházkerület kolozsvári theologiai
Fakultásának tanárai

MEGJELENTEK:

1. sz. Dr. Gőnczy Lajos: A református egyház kultusza	20.—
2. sz. Dr. Tavaszty Sándor: A Kijelentés feltétele alatt	40.—
3. sz. Dr. Imre Lajos: Isten és az emberi lélek	20.—
4. sz. Dr. Tavaszty Sándor: A dialektikai theologia problémája és
és problémái	20.—
5. sz. Maksay Albert: Az exegesis problémái	25.—
6. sz. Dr. Gőnczy Lajos: Az ígehirdetés tényezői	25.—
7. sz. Dr. Tavaszty Sándor: A theologiai irányok ártértékelése. (A dia-
lektikai theologia, mint a theologiai irányok korrekciója.)	35.—
8. sz. Dr. Imre Lajos: A Kijelentés és a pedagógia	35.—
9. sz. Dávid Gyula: Kálvin gazdasági ethikája	20.—
10. sz. Dr. Tavaszty Sándor: A szociális gazdasági törekvések theolo-
giai megítélése. (A szocializmus, kommunizmus.)	35.—
11. sz. Borbáth Dániel: A vallástörténeti és a dialektikai theologiának
a Kijelentésről szóló dogmatikai tanításai	25.—

Megrendelhetők az „IFJÚ ERDÉLY“ kiadóhivatalában
Cluj-Kolozsvár, Ref. Theologia.

Itt az Isten köztünk

Bibliaolvasó kalauz az 1933. év minden napjára naptárral

Ára 18 lei.

Megrendelhető az „IFJÚ ERDÉLY“ kiadóhivatalában.

Ifjúságunknak:

Ifjú Erdély

Keresztyén ifjúsági lap.

Főszerkesztő:
DR. IMRE LAJOS.

Felelős szerkesztő:
FARKAS JENŐ.

Megjelenik havonként,
12 szám 20 oldalon.

Előfizetési ára: évi 100 lei.

Megrendelhetők a kiadóhivatalban, Kolozsvár, Ref. Theologia.

Kérjen mutatványszámot!

Gyermekeinknek:

Az én kicsinyeim

Keresztyén gyermekújság.

Megújított alakban, na-
gyobb terjedelemben.

Szerkeszti:
DR. GÖNCZY LAJOS.

Megjelenik havonta.

Egy évre 20— lei.

Kálvinista Világ

Az öntudatos református
világiak lapja.

Megjelenik havonta kétszer,
megnagyobbított alakban és 8
nagy oldal terjedelemben.

Szerkeszti:
DR. TAVASZY SÁNDOR.

Egy évre 100— lei

Kiadóhivatala Cluj-Kolozsvár,
Ref. Theologia

Kérjen mutatványszámot!!!

Református Család

Az erdélyi ref. egyházkertület
Nőszövetsége lapja.

Megjelenik minden második
vasárnap, egy szám 12 oldal
terjedelemben.

Szerkesztik:
MAKSAY ALBERT
PILDER MÁRIA.

Egy évre 80— lei

Kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár
Str. Kogălniceanu (Farkas-utca) 21

Kérjen mutatványszámot!